

Få har rengjøringshjelp, men stor variasjon mellom grupper

Til tross for at kvinner har økt sin yrkesdeltakelse og redusert tiden til husarbeid betydelig, er det ikke blitt mer vanlig å kjøpe hjelp til rengjøringsarbeidet de siste tiårene. Bare 4 prosent i alderen 16-79 år har slike tjenester, og dette er omtrent samme andel som på begynnelsen av 1970-tallet. Blant mødre er det de med lang utdanning og de med høy husholdningsinntekt som oftest kjøper slik hjelp.

Ragni Hege Kitterød

Få med rengjøringshjelp i alle familiefaser

Media har stadig oppslag om moderne turbofamilier som kjøper seg hjelp til husarbeidet for å få hverdagen til å fungere. Privat rengjøringshjelp er imidlertid fremdeles forholdsvis lite utbredt i Norge. Ifølge resultater fra innledningsintervjuet til tidsbruksundersøkelsen 2000 gjør bare 4 prosent av befolkningen 16-79 år bruk av slike tjenester. Andelen er den samme for kvinner og menn, og det har ikke vært noen målbar økning i forhold til begynnelsen av 1970-tallet (Kitterød 1998).¹

Det er forholdsvis liten forskjell mellom folk i ulike familiefaser i andelen med rengjøringshjelp, og ingen av fasene peker seg ut ved spesielt omfattende bruk av slike tjenester (tabell 1).² Mange småbarnsforeldre har store forpliktelser både hjemme og på jobben, og det er også i aldersgrupper som gjerne har ansvar for små barn at vi finner den mest markerte nedskjæringen av tiden til husarbeid de siste tiårene. Eksempelvis bruker kvinner i alderen 35-44 år i gjennomsnitt vel 20 timer mindre til husarbeid per uke i dag, enn hva kvinner i tilsvarende alder gjorde ved inngangen til 1970-årene. Reduksjonen av husarbeidet var mest markert på 1970-tallet, men var betydelig også på 1980- og 1990-tallet. Økningen i menns husarbeid oppveier ikke på langt nær nedgangen blant kvinner (se artikkel om endringer i tid til husholdsarbeid i dette nummer av Samfunnsspeilet). Det har også vært en kraftig økning i tiden til yrkesarbeid blant kvinner i denne

Artikkelen er en omarbeidet versjon av en artikkel publisert i SSB-magasinet på SSBs hjemmesider 28.05.02.

	Kvinner		Menn	
	Andel med hjelp	Antall observasjoner	Andel med hjelp	Antall observasjoner
Familiefase				
Enslig 16-24 år, bor hos foreldre	3	99	5	174
Enslig 16-24 år, ellers	-	60	-	44
Enslig 25-44 år	1	83	6	170
Gift/samboende 16-44 år, uten barn ...	2	121	2	127
Enslig forsørger	2	87	:	23
Gift/samboende, yngste barn 0-6 år	6	295	6	282
Gift/samboende, yngste barn 7-19 år ..	3	249	3	244
Gift/samboende 45-79 år, uten barn ...	4	430	4	497
Enslig, 45-79 år, uten barn	4	197	7	134
Alle	4	1 621	4	1 695

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Ragni Hege Kitterød er forsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (rhk@ssb.no).

aldersgruppen de siste tiårene. Likevel har bare 6 prosent av gifte/samboende småbarnsforeldre privat rengjøringshjelp, og dette er omtrent samme andel som på begynnelsen av 1970-tallet. Datagrunnlag og spørsmålsformuleringer er nærmere beskrevet i tekstrammen.

Vi vet ikke hvorvidt den forholdsvis beskjedne bruken av privat rengjøringshjelp skyldes at folk ikke etterspør slike tjenester, eller at det er vanskelig å få tak i tilfresstillende hjelp til en pris som folk finner akseptabel. I en undersøkelse på midten av 1990-tallet ble deltakerne spurt hvorvidt de kunne tenke seg å ha privat rengjøringshjelp. Om lag en av tre uten slik hjelp, svarte bekreftende på dette spørsmålet (Kitterød 1997). Den vanligste begrunnelsen for at man likevel ikke benyttet slike tjenester, var at man syntes det falt for dyrt. Den høye andelen som kunne tenke seg å ha rengjøringshjelp kan indikere at det er et ganske stort potensielt marked for slike tjenester i Norge, men at det er vanskelig å få tak i tjenester av akseptabel kvalitet eller til en pris folk er villige til å betale. Svar på slike hypotetiske spørsmål er imidlertid vanskelige å tolke, ettersom folk kan legge ulike forutsetninger til grunn. Mange av dem som oppgav at de kunne tenke seg å ha rengjøringshjelp, besvarte trolig spørsmålet ut fra en tenkt situasjon med en travlere hverdag enn hva de faktisk hadde da intervjuet ble foretatt. Nesten 1/4 svarte nemlig senere i intervjuet at de egentlig ikke hadde behov for slik hjelp. Det er likevel rimelig å anta at dagens forholdsvis stramme arbeidsmarked innebærer at tilbudet av rengjørings tjenester til private husholdninger er forholdsvis begrenset.

Rengjøringshjelp mest vanlig i høystatusgrupper

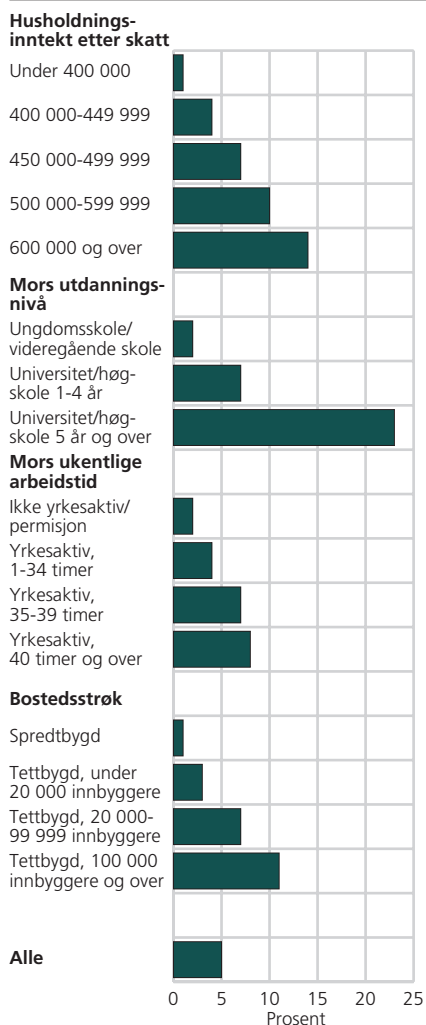
Selv om relativt få foreldre kjøper hjelp til rengjøringsarbeidet, er det store forskjeller mellom grupper. Tabell 2 og figur 1 viser andelen med slik hjelp blant gifte/samboende mødre med barn under 20 år boende hjemme, fordelt etter en del kjennetegn. Ikke uventet er det en klar sammenheng mellom husholdningens inntekt og kjøp av slike tjenester. Forskjellene belyses her på grunnlag av husholdningsinntekt etter skatt. Andelen med rengjøringshjelp stiger klart med nivået på inntekten. Blant mødre i husholdninger med en inntekt etter skatt på minst 600 000 kroner har 14 prosent rengjøringshjelp, mens dette bare gjelder 1 prosent av dem med en inntekt under 400 000 kroner. Det er også en klar sammenheng mellom utdanningsnivå og kjøp av rengjøringshjelp. Mødre med lang utdanning har oftere slike tjenester enn andre, og det er særlig de med minst fem års universitetsutdanning som skiller seg ut med omfattende bruk. Videre er det en tendens til at mødre med lang arbeidstid oftere har rengjøringshjelp enn dem som bruker mindre tid i yrkeslivet, og at bosatte i store byer oftere har slike tjenester enn dem som bor i spredtbygde områder. Dette tyder på at både ressurser til å kjøpe hjelp, og behov for hjelp hjemme, har betydning for omfanget av slike tjenester, noe som stemmer med funn i tidligere undersøkelser (Kitterød 1998a, 1998b, 1996). Det er imidlertid ingen klar sammenheng mellom mors alder og bruk av rengjøringshjelp. Heller ikke barnas alder eller antallet barn ser ut til å ha noen klar betydning.

Slike sammenhenger mellom to og to kjennetegn som vises i tabell 2, for eksempel mellom kjøp av rengjøringshjelp og type bostedsstrøk, kan være vanskelige å tolke. Kanskje er det ikke bostedsstrøket i seg selv, men det at mødre i tettbygde og spredtbygde strøk skiller seg systematisk fra hverandre på andre områder, for eksempel når det gjelder inntekt, som ligger bak sammenhengen mellom bostedsstrøk og bruk av rengjøringshjelp? For å få

Tabell 2. Andel med privat rengjøringshjelp blant ulike grupper av gifte/samboende mødre med barn under 20 år. Prosent		
	Andel med hjelp	Antall observasjoner
Husholdningens inntekt etter skatt		
-399 999 kr	1	260
400 000-449 999 kr	4	118
450 000-499 999 kr	7	53
500 000-599 999 kr	10	71
600 000 - kr	14	42
Mors utdanningsnivå		
Ungdomsskole/videregående skole	2	352
Universitet/høgskole 1-4 år	7	163
Universitet/høgskole 5- år	23	26
Mors ukentlige arbeidstid		
Ikke-yrkesaktiv/permisjon ..	2	122
Yrkesaktiv, 1-34 timer per uke	4	211
Yrkesaktiv, 35-39 timer per uke	7	149
Yrkesaktiv, 40- timer per uke	8	62
Partners ukentlige arbeidstid		
Ikke-yrkesaktiv	-	28
1-39 timer	2	303
40-44 timer	12	91
45- timer	6	122
Mors alder		
-29 år	2	91
30-34 år	3	116
35-39 år	7	133
40-44 år	7	111
45- år	3	93
Yngste barns alder		
0-2 år	4	172
3-6 år	8	123
7-12 år	4	138
13-19 år	3	111
Antall barn 0-19 år		
1 barn	4	194
2 barn	5	314
3- barn	6	36
Bostedsstrøk		
Spredtbygd strøk	1	134
Tettbygd, -19 999 innbyggere	3	207
Tettbygd, 20 000-99 999 innbyggere	7	119
Tettbygd, 100 000 innbyggere + ...	11	84
Alle	5	544

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Figur 1. Andel med privat rengjøringshjelp blant ulike grupper av gifte/samboende mødre med barn under 20 år. Prosent

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Datagrunnlag

Opplysningene i artikkelen er basert på innledningsintervjuet til tidsbruksundersøkelsen 2000/01. I tidsbruksundersøkelsen kartlegges befolkningens tidsbruk ved at et representativt utvalg av personer fører dagbok over sine gjøremål i to døgn. Data-innsamlingen gikk over 12 måneder, fra 20. februar 2000 til 19. februar 2001, slik at vi får et gjennomsnittsbilde av folks tidsbruk over året. I tillegg ble det samlet inn en del bakgrunnsinformasjon gjennom et vanlig spørreskjema, og det er slike intervjuopplysninger som presenteres her. Det generelle nettoutvalget til undersøkelsen besto av 3 211 personer som både førte dagbok og lot seg intervjuet. I tillegg var det noen som lot seg intervjuet, men ikke ville føre dagbok. Det ble også trukket fire spesialutvalg til undersøkelsen. Analysene i denne artikkelen omfatter personer i hovedutvalget som lot seg intervjuet. Utvalget ble trukket blant personer 9-79 år. I denne artikkelen inkluderes personer 16-79 år.

Det er beregnet en vekt for å justere for ulikheter i trekk sannsynlighet og skjevhet i frafall ved undersøkelsen. Tallene i denne artikkelen er basert på det vektete materialet. Vekten har imidlertid liten betydning for de resultatene som presenteres her. Opplegg og gjennomføring av tidsbruksundersøkelsen 2000/01 er beskrevet i Rønning (2002) og (Vaage 2002), samt i deres artikler i dette nummer av Samfunnspeilet. Beregning av vekter beskrives i Belsby (2002).

Spørsmålet om kjøp av tjenester hjemme ble stilt som følger: *Har du/husholdningen for tiden noen form for betalt, privat hjelp til rengjøring av boligen eller til annet husarbeid? Kommunal hjemmehjelp regnes ikke med.*

Spørsmålet gjaldt altså hjelp til husarbeid generelt, men for de aller fleste dreier dette seg trolig om hjelp til rengjøring.

De som svarte ja, fikk så følgende spørsmål:

- *Omtrent hvor mange timer per måned har du/husholdningen slik hjelp?*
- *Hvor mye betaler du/husholdningen per måned for denne hjelpen?*

Opplysninger om inntekt, utdanning og alder er hentet fra SSBs registre. De øvrige kjennmerkene i denne artikkelen er basert på deltakernes svar i intervjuet.

bedre innsikt i de ulike faktorenes betydning, har jeg gjennomført analyser som tar hensyn til flere mulige forklaringsfaktorer samtidig. Forklaringsvariablene er de samme som kjennmerkene i tabell 2, men noen av dem er definert og gruppert noe annerledes.³

Disse analysene viser at det først og fremst er husholdningsinntekten og utdanningsnivået som har betydning for bruken av rengjøringshjelp blant mødre. Det at mødre med lang arbeidstid oftere enn andre kjøper rengjøringshjelp, bunner i stor grad i at de har høyere inntekt. Etter at det er tatt hensyn til forskjeller i inntekt, er det altså ikke lenger noen klar sammenheng mellom arbeidstid og kjøp av rengjøringshjelp. Når mødre i store byer oftere har rengjøringshjelp enn dem i spredtbygde områder, skyldes dette at mødre i tettbygde strøk gjennomgående har høyere husholdningsinntekt og lengre utdanning enn dem i spredtbygde områder. Heller ikke disse analysene viser noen sammenheng mellom bruk av rengjøringshjelp og barnas alder, antall barn eller mors alder. Også resultatene i disse analysene stemmer rimelig bra med funn i tidligere analyser på feltet. Det forholdsvis lave antallet observasjoner innebærer imidlertid at det skal ganske sterke sammenhenger til for å få statistisk sikre effekter.

Antall timer hjelp, prosent	
1-5 timer	20
6-10 timer	49
11-15 timer	16
16- timer	15
Antall timer hjelp, gjennomsnitt	9,8
Antall observasjoner	128
Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.	

Betaling per time, prosent	
- 80 kroner	23
81-100 kroner	50
101-150 kroner	16
151- kroner	12
Betaling per time i gjennomsnitt, kroner	113
Antall observasjoner	119
Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.	

Betalingen ligger ofte nærmere det svarte enn det hvite markedet

Omfanget av den hjelpen som kjøpes, ser for de fleste ut til å være forholdsvis beskjedent. I undersøkelsen ble de som oppgav å ha privat hjelp hjemme, spurt hvor mange timer dette dreide seg om per måned. Gjennomsnittet var 9,8 timer per måned, eller om lag 2 1/2 time per uke (tabell 3). Dette gjennomsnittet gjelder for alle med hjelp, og ikke bare for mødre. 20 prosent har hjelp 1-5 timer per måned, mens 15 prosent har hjelp minst 16 timer per måned. Nærmere 50 prosent har hjelp 6-10 timer per måned. En person oppga å ha betalt hjelp til husarbeid 120 timer per måned. Her har det trolig skjedd en feil ved registreringen under intervjuet. Denne observasjonen er derfor holdt utenfor i beregningene her.

De som kjøpte hjelp i huset, ble også spurt hvor mye de betalte for denne hjelpen per måned. Ved å dividere det oppgitte beløpet med antall timer hjelp per måned, kan det beregnes en timepris. Kroneverdien gjelder for det året opplysningene ble samlet inn (undersøkelsen løp i tiden februar 2000 - februar 2001). Ni av dem som hadde privat hjelp hjemme besvarte ikke spørsmålet om betaling. Disse er holdt utenfor i beregningene her. I gjennomsnitt betaler brukerne av privat rengjøringshjelp 113 kroner per time (tabell 4). 23 prosent betaler inntil 80 kroner per time, om lag halvparten betaler 81-100 kroner, mens kun 12 prosent betaler over 150 kroner. Det vanligste enkeltbeløpet er 100 kroner per time. Hele 40 prosent av dem med hjelp oppgir denne betalingen. Bare en svært beskjeden andel, 4 prosent, oppgir å betale minst 300 kroner per time. Det er selvsagt en viss usikkerhet ved disse anslagene for timepris. Det kan være uvant for enkelte å skulle angi betalingen for rengjøringshjelp per måned. Videre er beregningene basert på forholdsvis få observasjoner, og dessuten var det altså noen, om lag 7 prosent av dem med rengjøringshjelp, som ikke besvarte spørsmålet om betaling. Likevel er det rimelig å konkludere med at de fleste betaler en pris som ligger nærmere det svarte enn det hvite markedet for rengjørings-tjenester.

1. Det er selvsagt en viss mulighet for at folk underreporterer bruken av privat rengjøringshjelp etter som dette trolig ofte kjøpes på det "svarte" markedet. Det faktum at flesteparten av dem som oppgir å ha slik hjelp betaler mindre enn hva slike tjenester koster på det «hvite» markedet (se siste del av artikkelen), tyder imidlertid ikke på at folk unnlater å opplyse om bruk av uoffisielle ordninger.

2. Kjennermerket familiefase grupperer personer etter alder, samlivsstatus og om de har hjemmeboende barn eller ikke. Alderen på barna er her regnet ut fra alder på intervjuetidspunktet. Enslige omfatter ugifte og før-gifte personer som ikke er samboende. Det refererer altså ikke til om man bor alene eller ikke, men til om man lever i et parforhold eller ikke.

3. Både husholdningsinntekt, mors alder og antall barn er definert som kontinuerlige variabler med løpende verdier i henholdsvis kroner, år og antall barn. For partners arbeidstid og mors alder er noen av kategoriene slått sammen. For de øvrige variablene er det benyttet samme kategorisering som i tabell 2. Analysene er foretatt ved hjelp av multipellogistisk regresjon. Resultatene vises ikke i artikkelen, men kan fås ved henvendelse til forfatter.

Litteratur

Belsby, Liv (2002): Publikasjon om beregning av vekter i tidsbruksundersøkelsen 2000/01 (under arbeid).

Kitterød, Ragni Hege (1996): Hjelp til rengjøring? *Samfunnsspeilet* årg. 9 (2): 25-34.

Kitterød, Ragni Hege (1997): *Leid hjelp til husarbeid? Bruk av privat rengjøringshjelp 1980-95*. Rapport 97/6, Statistisk sentralbyrå.

Kitterød, Ragni Hege (1998a): Kjøp av rengjørings-tjenester - større sosial ulikhet blant kvinner? *Sosialogisk tidsskrift*, årg. 6 (3): 185-208.

Kitterød, Ragni Hege (1998b): Fremdeles få småbarnsfamilier med rengjøringshjelp. *Samfunnsspeilet*, årg. 12 (5): 34-41.

Rønning, Elisabeth (2002): *Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000/01. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet*. Notater nr. 2002/26, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. SA 52, Statistisk sentralbyrå.